

1996-11-25

231-743-96
24-209

Enligt sändlista

Bildande av naturreservatet Rammdalen

Uppgifter om naturreservatet

Benämning:	Rammdalen
Kommun:	Lerum
Socken:	Östad
Läge:	35 km NO Göteborg 20 km N Lerum 13 km V Alingsås
Kartor:	Topografisk karta 7B NO; Eko- nomisk karta 071 68; Gula kartan Skepplanda 7B 67; Vand- ringskarta över södra Ris- veden (OK Alehof/Västkust- stiftelsen 1990-92, skala 1:25000)
Gränser:	Se besluts-karta, bilaga 2, där gränsen är ytterkanten av den kraftigt streckade linjen
Fastigheter och ägare:	Se förteckning i bilaga 3
Areal: skog och 2 hektar vatten	26 hektar, varav 24 hektar barr-
Naturvårdsförvaltare:	Stiftelsen för västsvenska fri- tidsområden

Beskrivning av området

Det föreslagna reservatet omfattar ett område vid Rammsjön i Lerums kommun och utgör en del av kärnan i Risveden, ett förhållandevis opåverkat barrskogslandskap som är mycket representativt för Västsverige.

Topografin i området präglas av en markant sprickdal som bildar Rammdalen och Rammsjön. Öster om dalgången stupar Rammdalsberget brant och bidrar till att skapa ett dramatiskt, vildmarksartat landskap. Bergsgrundsgeologiskt tillhör området det näringsfattiga västsvenska gnejsområdet. Näringsrikare grönsten förekommer lokalt öster om Rammsjön.

Av äldre kartmaterial att döma har stora delar av Risveden under tidigare sekler och ända in på 1800-talet, till följd av ved- och virkesfång och bete, varit skoglös ljunghed. De otillgängliga branterna i Rammdalen torde emellertid sannolikt ha varit kontinuerligt skogbeväxta.

Skogen i området utgörs mestadels av blåbärsgranskog. Öster om Rammdalen och Rammsjön och i själva Rammdalen växer gammal naturskog, dvs skog som praktiskt taget saknar spår av skogsbruksåtgärder. Väster och söder om Rammsjön förekommer medelålders planterad skog och två mindre hyggen. Ett skogsbestånd med rikt lövinslag finns i söder, angränsande mot odlingsmark utanför reservatet. Längs bäcken mellan de båda sjöarna i reservatet växer sumpskog dominerad av al och björk.

Rammsjön, vilken ligger som en gryta mellan barrskogsklädda sluttningar, är en relativt näringsfattig skogssjö med näckrosor som karaktärsbildande vegetation. Lerkärr skiljer sig från Rammsjön genom en rikare vegetation där den på fastlandet sällsynta gotlandsagen har en av sina rikaste förekomster i länet.

Vid sidan av gotlandsagen i Lerkärr är det framför allt floran i själva Rammdalen som tilldrar sig intresse från botanisk synpunkt. En liten bäck rinner fram i dalbotten och bildar i kombination med förekomsten av död ved och det fuktiga klimatet i dalen gynnsamma förutsättningar för en särpräglad flora. Särskilt ormbunksfloran är väl företräd, med bl a kärrbräken och kambräken. Ett flertal sällsynta mossarter upptagna på naturvårdsverkets rödlista växer längs bäcken. Av dessa bör särskilt skirmossan, vilken här har en livskraftig population, framhållas. Den är i Sverige känd från blott ett tjugotal platser.

För djurlivet är reservatet en viktig del av Risvedens kärnområde, där bl a fiskgjuse, duvhök, spillkråka, tjäder, sparvuggla och nötkråka häckar.

En utförligare beskrivning av områdets naturförhållanden återfinns i bifogade skötselplan.

Kulturlämningar som påträffats i området är gränsstenar och en förmodad offerkälla väster om Rammsjön.

Den dramatiska topografin och den bitvis urskogsartade naturen erbjuder besökaren goda möjligheter till natur- och vildmarksupplevelser. Från Rammdalsberget har man en vidsträckt utsikt där Rammsjön och odlingsmarkerna söder om reservatet ligger inbäddade i skogshavet.

En väl upptrampad stig, Risvedenleden, leder genom reservatet. Denna förbinder området med närmaste tätbebyggelse och allmän väg i Sjövik och med övriga delar av Risveden. Under tidigare decennier, när skogsvandringar var en än mer populär fritidsaktivitet än idag, lär extratåg från Göteborg ha fått sättas in för att transportera risvedenbesökare. Ett vanligt mål var Rammsjön, dit man vandrade från järnvägsstationen i Sjövik.

Ärendets beredning

Rammdalen ingår i område som av Naturvårdsverket angetts som riksintresse för naturvård och friluftsliv. Sådana områden skall enligt 2 kap 6 § andra stycket naturresurslagen skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada naturmiljön. I länets naturvårdsplan betecknas de centrala delarna av Risveden, bl a innefattande Rammdalen, som område med särskilt högt naturvärde.

I översiktsplanen för Lerums kommun, antagen av kommunfullmäktige den 1 oktober 1991, är Rammdalen utpekad som ekologiskt särskilt känsligt område enligt 2 kap 3 § naturresurslagen. I översiktsplanen anges att riksintresset för naturvård bör säkerställas bl a genom bildande av naturreservat för Rammdalen.

Risvedens naturvärden och behov av skydd uppmärksammades tidigt. 1963 föreslogs i regionplanen för Göteborg med omgivningar att Risveden skulle ges erforderligt skydd för att säkerställa områdets kvaliteter för naturvård och friluftsliv.

Inventeringar av Risveden genomfördes 1974 i länsstyrelsens regi, varvid Rammdalsområdet pekades ut som ett av de för naturvården särskilt viktiga områdena. De berörda kommunerna genomförde under åren 1979-82 en särskild utredning om markanvändningen i Risvedenområdet.

Interimistiskt förordnande enligt 11 § naturvårdslagen gällde för Rammdalen från den 18 februari 1982 till den 30 juni 1983. Skyddet ersattes därefter av särskild anmälningsplikt vid slutavverkningar, vilket innebar att länsstyrelsen fick kännedom om anmälda slutavverkningar och kunde ta initiativ till samråd med anledning av naturvårdsintressena. Numera har skogsvårdsstyrelsen ansvaret för sådana samråd.

Ett 293 hektar stort område i nära anslutning väster om det aktuella området har skyddats som naturreservat genom beslut den 17 mars 1986 och den 12 december 1994.

I januari 1989 aviserades en slutavverkning av 4,1 hektar skog i den centrala delen av Rammdalen. Med anledning därav begärde Lerums naturskyddsförening, Ale naturskyddsförening, Mossornas Vänner och Börje Karlsson, Älvängen, i skrivelser till länsstyrelsen skydd för området.

Lerums kommun hemställde den 3 april 1989 hos länsstyrelsen om tillfälligt skydd för Rammdalen.

En utredning om lämpligt skydd påbörjades med företrädare för länsstyrelsen, Lerums kommun, Västkuststiftelsen och berörda markägare. Värderingar och förhandlingar om ersättning påbörjades under 1989.

Det berörda skiftet av fastigheten Järn 1:1 inköptes av länsstyrelsen i mars 1992 och såldes i februari 1993 vidare till Lerums kommun.

Genom Lerums kommuns försorg har avtal om markbyten förhandlats fram och lett till att berörda delar av fastigheterna Skäfthult 1:9 och 1:11 under 1995 förvärvats av Västkuststiftelsen för reservatets ändamål. Kommunen och länsstyrelsen har även fört diskussioner med ägarna till fastigheten Skäfthult 1:10, vilken till en mindre del berörs av reservatsförslaget.

Förslag till beslut om bildande av naturreservat remitterades den 15 januari 1996. I enlighet med naturvårdsförordningens bestämmelser har berörda sakägare förelagts att inkomma med eventuella erinringar mot förslaget.

Ägarna till fastigheten Skäfthult 1:10 har anfört att ett intrång skulle försämra möjligheten att bevara fastigheten i nuvarande bruksform och begärt att den aktuella delen av fastigheten undantas från reservatet.

Östads fiskevårdsområdesförening har yrkat att Rammsjön och Lerkärr undantas från reservatet då det inte framkommit något som motiverar skydd utöver det som idag är reglerat i lagar och förordningar. Förslaget skulle enligt föreningens mening negativt påverka möjligheten att bedriva fiskevård på sätt som framgår av föreningens stadgar och av lagen om fiskevårdsområden.

I övrigt har ingen erinran mot reservatsbildning inkommit. Däremot har synpunkter eller erinringar framförts beträffande bl a utökning av reservatsområdet och utformningen av föreskrifter för allmänheten. Skogstorp-Antens vägsamfällighet har påpekat att de fastigheter som omfattas av reservatsförslaget inte ingår i Skogstorp-Antenvägens båtnadsområde och att ett anvisande av besökare via den vägen och till parkeringsplats

där strider mot gällande förrättning. En sammanställning av yttranden, jämte länsstyrelsens kommentarer, återfinns i bilaga 4.

I länsstyrelsens slutliga behandling av ärendet har vissa ändringar gjorts avseende föreskrifter och skötselplan.

Länsstyrelsens bedömning

Enligt länsstyrelsens mening är naturvärdena i Rammdalen av sådan karaktär att området utgör ett väsentligt intresse för naturvården i länet. Länsstyrelsen gör den bedömningen att området bäst kan ges ett långsiktigt skydd genom bevarande som naturreservat. Härigenom tillgodoses intentionerna i kommunens översiktsplan och naturresurslagens bestämmelser om en från ekologisk, social och samhällsekonomisk synpunkt god hushållning med mark och vatten.

Med anledning av erinran från ägarna till fastigheten Skäfthult 1:10 har länsstyrelsen utrett det berörda områdets relation till hela brukningsenheten. Skäfthult 1:10 är enligt fastighetsregistret samtaxerad med den intilliggande fastigheten Skäfthult 1:12. Fastigheternas sammanlagda areal uppgår till 47,6 hektar, varav ca 42,5 hektar skogsmark. Reservatsbildningen innebär att 2,1 hektar skog i utkanten av brukningsenheten tas i anspråk för reservatet. Den berörda delen angränsar till Rammsjön. Det är av väsentlig betydelse för skyddet av det landskapsrum som Rammdalen och Rammsjön bildar att även denna del undantas från skogsbruk. Mot bakgrund av områdets betydelse från allmän synpunkt och med hänsyn till att intrånget i förhållande till hela brukningsenheten är förhållandevis litet, anser länsstyrelsen att den berörda delen av Skäfthult 1:10 bör ingå i reservatet. Värdering av området har utförts och länsstyrelsen har inlett diskussioner med fastighetsägarna om ersättning enligt bestämmelserna i 26 § första stycket naturvårdslagen.

Rammsjön och Lerkärr har bl a stora botaniska värden som motiverar att sjöarna omfattas av reservatet. Länsstyrelsen anser att de inskränkningar i fråga om fiskevårdande åtgärder som föreslås - förbud mot bekämpningsmedel och mot inplantering av för trakten främmande fiskarter - behövs för att tillgodose ändamålet att bevara området i naturligt tillstånd. Vad beträffar kalkning föreslås ett dispensabelt förbud, vilket primärt syftar till att kontrollera att eventuell kalkning utförs på ett sådant sätt att skador på stränderna eller vattenmiljön undviks.

Vad beträffar Skogstorp-Antenvägen och den parkeringsplats som Väst-kuststiftelsen disponerar för Risvedens naturreservat bedömer länsstyrelsen det som lämpligt att de kan användas av besökare till Rammdalen. Det är enligt länsstyrelsens uppfattning inte sannolikt att trafiken på vägen kommer att öka nämnvärt till följd av tillkomsten av Rammdalens naturreservat. Länsstyrelsen har samrått med Väst-kuststiftelsen i frågan. Länsstyrelsen anser inte att en ny förrättning för närvarande är motiverad

utan att frågan om eventuell ändring av Väst kuststiftelsens andel i skötselkostnaderna bör kunna lösas genom en frivillig överenskommelse mellan samfälligheten och Väst kuststiftelsen. Om en ny förrättning visar sig behövas är länsstyrelsen beredd att ställa sig positiv till att en sådan kommer till stånd.

I övrigt har smärre erinringar och synpunkter i allt väsentligt kunnat tillgodoses i den slutliga behandlingen av ärendet.

Grund för beslutet

Området är botaniskt intressant genom den rika kärlväxt- och kryptogamfloran med ett flertal sällsynta och hotade arter. Det är zoologiskt intressant pga sina förutsättningar för djurliv knutet till naturskog med rikt inslag av död ved. Det har stor allmänekologisk betydelse genom sin orördhet och sin biotop- och nischrikedom med förekomst av särpräglade biotoper. Området av betydelse för friluftslivet bl a på grund av sin naturskönhet.

Länsstyrelsens beslut

Det område som på bifogad karta (bilaga 2) begränsas av ytterkanten av en streckad linje bör av skäl som ovan nämnts särskilt skyddas på grund av sin betydelse för kännedomen om landets natur samt väsentliga betydelse för allmänhetens friluftsliv.

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 7 § naturvårdslagen det område, som på bifogad karta (bilaga 2) begränsas av ytterkanten av en streckad linje, som naturreservat.

Naturreservatets namn skall vara Rammdalen.

Ändamålet med naturreservatet skall vara att bibehålla ett i huvudsak opåverkat skogs- och sjöekosystem och därtill knutna ekologiska, botaniska och zoologiska värden samt att bevara områdets rekreativa värden.

Föreskrifter för naturreservatet

För att trygga ändamålet med naturreservatet förordnar länsstyrelsen med stöd av 8-10 §§ naturvårdslagen och 9-10 §§ naturvårdsförordningen att följande föreskrifter samt bestämmelser om naturvårdsförvaltningen skall gälla.

A. Föreskrifter enligt 8 § naturvårdslagen om inskränkningar i rätten att förfoga över fastighet inom naturreservatet

Utöver vad som gäller enligt andra författningar är det förbjudet att

1. uppföra byggnad, anläggning eller anordning;
2. anlägga väg, stig eller spång;
3. bedriva någon form av täktverksamhet;
4. anordna upplag annat än tillfälligt för reservatets skötsel;
5. spränga, schakta, tippa eller fylla;
6. dika, dikesrensa eller dämma;
7. dra fram mark- eller luftledning;
8. gödsla;
9. använda kemiskt eller biologiskt bekämpningsmedel;
10. plantera in för trakten främmande växt- eller djurart;
11. uppföra mast, antenn eller liknande anordning;
12. slutavverka skog, gallra, röja, upparbeta vindfälle eller torraka eller utföra beskogningsåtgärd;
13. framföra motordrivet fordon annat än vad som behövs i samband med skötseln av reservatet.

Vidare är det förbjudet att utan länsstyrelsens tillstånd

14. framföra motordriven vattenfarkost;
15. kalka;
16. bedriva jakt efter annat vilt än älg och rådjur.

Åtgärder som anges i den till detta beslut hörande skötselplanen får utföras av naturvårdsförvaltaren eller av den som naturvårdsförvaltaren utser utan hinder av föreskrifterna A 12 (avser kapande av träd som fallit över Risvedenleden).

Tillvaratagande av vindfälle vid risk för insektsskador på grannfastighet får, genom naturvårdsförvaltarens försorg, utan hinder av föreskriften A 12 utföras inom ett avstånd av 50 meter från reservatsgränsen.

Uttransport av fälld älg får utföras på den i beslutskartan markerade stigen väster om Rammdalen utan hinder av föreskriften A 13.

B. Föreskrifter enligt 9 § naturvårdslagen angående skyldighet för markägare och annan sakägare att tåla att vissa åtgärder utförs

Markägare och innehavare av särskild rätt till mark i naturreservatet förpliktas tåla att följande anordningar utförs och åtgärder vidtas för att tillgodose ändamålet med reservatet, nämligen

1. gränsmarkering av och upplysningsskyltar för naturreservatet i enlighet med till detta beslut hörande skötselplan;
2. underhåll av stigar och spänger i enlighet med till detta beslut hörande skötselplan;

C. Föreskrifter enligt 10 § naturvårdslagen om vad allmänheten har att iaktta inom naturreservatet

Utöver vad som gäller enligt andra författningar är det förbjudet att

1. framföra motordrivet fordon eller motordriven vattenfarkost;
2. cykla;
3. rida;
4. tälta;
5. göra upp eld;
6. plocka eller gräva upp växter eller insamla vedsvamp eller lav;
7. bryta kvistar;
8. tillvarata eller på annat sätt skada torraka eller vindfälle;
9. medföra okopplad hund;
10. anordna orienteringstävling eller sätta upp fasta orienteringskontroller;
11. bedriva bergsklättring med klätterredskap.

Föreskriften C 9, förbud att medföra okopplad hund, gäller ej användande av hund i samband med jakt.

D. Föreskrifter meddelade med stöd av 9 § naturvårdsförordningen rörande naturvårdsförvaltningen

1. Naturreservatet skall utmärkas enligt svensk standard (SIS 03 15 22) och Naturvårdsverkets anvisningar.
2. Stiftelsen för västsvenska fritidsområden skall vara naturvårdsförvaltare. Denna skall fortlöpande samråda med länsstyrelsen.
3. Länsstyrelsen meddelar föreskrifter om naturvårdsförvaltningen genom att fastställa bifogade skötselplan. Fastställelsen omfattar inte den ekonomiska utredningen. Syftet med naturvårdsförvaltningen är att tillse och värna om områdets naturmiljöer, så att dess höga naturvärden kan bestå, samt att hålla området tillgängligt för friluftsliv.

Med stöd av 9 § naturvårdsförordningen fastställer länsstyrelsen bifogade skötselplan.

I särskilda fall kan länsstyrelsen med stöd av 12 § naturvårdslagen medge undantag från reservatsbestämmelserna.

Enligt 37 och 38 §§ naturvårdslagen gäller bland annat att den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot föreskrift som meddelats enligt 8 eller 10 §§ samma lag kan dömas till böter eller fängelse i högst sex månader och förpliktas ersätta kostnad som föranletts av gärningen.

Har någon vidtagit åtgärd i strid mot meddelad föreskrift, kan länsstyrelsen med stöd av 39 § naturvårdslagen vid vite förelägga honom att rätta vad olovligen skett. Länsstyrelsen har vidare möjlighet att hos kronofogdemyndigheten få handräckning för att åstadkomma rättelse.

Hur man överklagar, se bilaga (formulär 2).

Beslut i ärendet har fattats av länsstyrelsens styrelse. I styrelsens beslut har deltagit landshövdingen samt ledamöterna Kjell Andersson, Anne Sophie Aronsson, Lars Björkman, Bertil Borglund, Sven-Ingvar Eriksson, Ulrik Hammar, Lars-Olof Johansson, Karl-Arne Larsson, Solveig Nettelbo, Johnny Nilsson, Leif Olsson och Leila Pekkala samt ersättarna Bjarne Färjhage och Sven Lilljebjörn.

I den slutliga handläggningen har deltagit länsrådet Enander, länsassessorn Josefson, förvaltningsenheten, miljövårdsdirektören Wennerblom, biträdande miljövårdsdirektören Schafferer, biträdande länsantikvarien Engel och byrådirektören Borglund, miljö- och planenheten, samt byrådirektören Larsson, föredragande.

Mot styrelsens beslut reserverade sig ledamöterna Lars Björkman, Ulrik Hammar, Lars-Olof Johansson och Sven-Ingvar Eriksson samt ersättarna

Bjarne Färjhage och Sven Lilljebjörn med yrkandet att ärendet borde återremitteras för att uppgörelse med berörd markägare måtte uppnås på frivillighetens väg.

Bengt K Å Johansson

Johan Larsson

Bilagor

1. Översiktskarta
2. Beslutskarta
3. Fastighetsförteckning
4. Sammanställning över remissyttranden
5. Sändlista
6. Besvärshänvisning
7. Skötselplan